

ОшМУ МИТФ
ИСТ(б)-2-16 Азизилла уулу Эгемжар
Тел. ном.:0706-180-198
Электрондук дареги: egemjar.1998@mail.ru

OshSU MITF
IST(b)-2-16 Azizilla uulu Egemjar
Tel. num.:0706-180-198
Email address: egemjar.1998@mail.ru

Билим берүү жараянындагы компьютердик технологиялардын ролу

The role of computer technology in the educational process

Аннотация: Бул макалада заманбап технологиялардын билим берүү жараянындагы ролу жана артыкчылыктары менен кемчиликтери каралат.

Аннотация: Рассматривается роль компьютерных технологий в образовательном процессе и их достоинств и недостатки

Annotation: Being considered the role of computer technology in the educational process and their advantages and disadvantages

Ачкыч сөздөр: Билим берүү, заманбап технология, жаштар, компьютер, келечек, инновация

Ключевые слова: Образования, современные технологии, молодежь, компьютер, будущее, инновация

Keywords: Education, modern technology, youth, computer, future, innovation

Бар нерсеге эмес, боло турган нерсеге окутуп-үйрөтүү керек Ю.М.Горвиц

Дүйнөнүн динамикалуу өзгөрүү, технологиялардын татаалдашуу жана тынымсыз өсүп-өнүгүү шартында билим берүү чөйрөсүн маалыматташтыруу зор мааниге ээ болууда. Коомдун азыркы өнүгүү этабы билим берүү тутумуна бир катар принципалдуу жаңы көйгөйлөрдү коюуда. Алардын ичинен билим берүү сапатын жогорулатуу жана анын

жеткиликтүү кылуу зарылдыгы, оптималдуу билим берүү тутумун жаратуу жана билим берүүнүн ар түрдүү деңгээлдеринин ортосундагы байланыштарды күчөтүү сыяктуу көйгөйлөрдү бөлүп көрсөтүүгө болот. Бул көйгөйлөрдү натыйжалуу чечүүнүн бир ыкмасы болуп компьютердик технологияларды колдонуу эсептелет.

Компьютердик технологиялардын пайда болушу жаңы сапаттуу билим берүү чөйрөсүн жаратууга мүмкүнчүлүк берди жана билим берүү тутумун өнүктүктүрүү жана модерндештирүүгө негиз пайда кылды. Компьютердик технологиялар билим берүү тутумунун бардык тепкичтери үчүн чечүүчү мааниге ээ. Таанып билишмердүүлүгүнүн бардык баскычтарында, илимий изилдөөлөрдө жана бардык тармактарда аспап катары да, таанып билүүнүн объектисинин да милдетин аткарууда. Мына ушундайча компьютердик технологиялардын инновациялары билим берүү чөйрөсүнүн революциялык өнүгүүсүн камсыз кылып жатат. Компьютердик технологиялар коомдун туруктуу өнүгүүсүн кепилдеген, интеллектуалдык потенциалдын бат топтолушун камсыз кылган инновациялык технологиялар классына таандык.

Алдыңкы билим берүү тутуму илим жана технологиялар жаатындагы акыркы жетишкендиктерге таянып келген жана таянып жатат. Эгерде эскирген илим-билим маалыматтарын, окутууну уюштуруунун усулдарын жана технологияларын колдонгон шартта билим берүү жараянынын натыйжалуулугу жөнүндө сөз кылуу оор. Маалыматтын көлөмү жыл сайын көбөйүүдө жана маалымат билим берүү, илим жана маданияттын өнүгүшүнө таасир тийгизген маанилүү факторго айланууда. Азыркы учурда түшүнүктөрдү электрондук формага өткөрүү, сактоо, берүү жана илим-билим маалыматтарын иштеп чыгуу объективдүү реалдуулукка айланды. Маалыматтар базасын ар түрдүү аппараттарда (алып жүрүүчүлөрдө) пайдалануу же интернет аркылуу онлайн жеткиликтүүлүк иштин натыйжалуулугун миндеген эсе жогорулатат.

Билим берүү жараянында компьютердик технологияларды, өзгөчө окутуунун иллюстрацияланган каражаттарын пайдалануу, алардын дидактикалык мүмкүнчүлүктөрүн ишке ашыруу маанилүү талаптардан экендиги талашсыз. Көрсөтмөлүүлүк формасын колдонуу сөз менен айтылган маалыматты эле толуктабастан маалыматты алып жүрүүчү да болот жана окуучулардын ой жүгүртүү активдүүлүгүн жогорулатаары анык. Таблицаалар, Графикалар, диаграммалар аудиовизуалдык ж.б. каражаттар басмадан чыккан жана электрондук материалдарынын курамдык бөлүгү болуп

эсептелет жана окуучулардын интеллектуалдык өнүгүү жана таанып-билүү ишмердүүлүгүндө маанилүү роль ойнойт.

Компьютердик технологиялардын билим берүү жараянында пайдалануунун максатка ылайыктуулугу алардын жардамы менен жеткиликтүүлүк, көрсөтмөлүүлүк, аң-сезимдүүлүк, активдүүлүк сыяктуу дидактикалык принциптерди натыйжалуу ишке ашырылуусу менен аныкталат.

Компьютердик технологиялар билим берүү жараяны үчүн төмөндөгүдөй мүмкүнчүлүктөрдү сунуш кылат:

- Билим берүү жараянында таанып билүү ишмердүүлүгүн рационалдуу уюштуруу;
- Жөндөмдүүлүктөрү жана окуу стили менен өзгөчөлөнгөн окуучулардын категориясын активдүү окутуу жараянына тартуу;
- Окуучулар үчүн сезим менен кабылдоонун бардык түрлөрүн тартуу аркылуу билим берүү жараянынын натыйжалуулугун арттыруу;
- Кесипкей навыктарды алуу жана бекемдөө;
- Өзүн өзү окутуу деңгээлин жогорулатуу жана окуу ишмердүүлүгүн мотивдештирүү;
- Окуучуларды көп сандуу билимдер менен камсыз кылуу;
- Интеллектуалдык, чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрдү өнүктүрүү;
- Маалыматтын ар түрдүү булактары менен иштөө;
- Билим берүүдөгү дүйнөлүк тенденцияларды ишке ашыруу;
- Бирдиктүү дүйнөлүк маалыматтык мейкиндикке жетүү мүмкүнчүлүгүн алуу.

Компьютердик технологияларын пайдалануунун шарапаты менен ачык билим берүү тутумун түзүү мүмкүнчүлүгү пайда болууда. Билим берүү мазмунун калыптандыруунун усулдары жана технологиялары өркүндөтүлүп жатат. Көптөгөн эски жараяндарды автоматташтыруунун эсебинен билим берүү тутуму бир топ ийкемдүү болуп калды жана анан курчап турган дүйнөнүн өзгөрүшүнө болгон реакциясы тездеп жатат. Окуу материалдарын уюштуруунун заманбап усулдары аны пайдалануунун натыйжалуулугун көтөрөт, а компьютердик технологияларды киргизүү билим берүү жараянын уюштуруу үчүн технологиялардын оптималдуу түрлөрүн тандоо мүмкүнчүлүгүн берет, билим берүү тутумун башкаруу механизмдеринин ыкчамдыгы жана адекваттуулугу жогорулайт.

Компьютердик технологиялар окутуучулар үчүн салттуу окутууга мүнөздүү болгон, окутуу ишмердүүлүгүнүн эски түрлөрүнөн баш тартып, окуу материалынын көп бөлүгүн окуп берүүдөн бошотуп, ага эмгектин интеллектуалдык формасын пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жаратып берет. Жаңы технологияларды пайдалануу окуучулар үчүн сабакты эле жакшы билбестен, алынган ык-машыгууларга ээ болууга да үйрөнөт. Билим берүү жараянында компьютердик технологияларды пайдаланууда эки тенденция бар – окутуу жараянын персоналдаштыруу жана аны технологиялаштыруу.

Персоналдаштыруу кайтарым байланышты, техниканы пайдалануу менен окуучу менен окутуучунун байланышын талап кылат. Экинчиси – окуучулардын аудиториясын кеңейтүү. Эгерде персоналдаштыруу контекстинде окуп жаткандар маалымат алмашуунун активдүү катышуучусу катары чыкса, масштабдуу электрондук билим берүү долбоорлорун кошкондо анын ролу керектөө жана маалыматты өздөштүрүү менен чектелет. Бул эки мамиле тең күндүзгү окуу формасында кездешет, бирок алар компьютердик технологиялар менен айкалышканда гана башка сапатка өтөт жана “экинчи жашоосуна” ээ болот.

Мисалы лекциялык материалды аудиторияда гана эмес, тиешелүү аппараттар жана санариптик байланыш каналы бар болгон учурда, башка ар кандай жерде укканга болот.

Муну менен окуу курсун кадимки берүүнүн ордуна материалды баяндоонун электрондук тутуму келет жана анда тексттин негизги мазмуну белгилер жана макалалар менен толукталат. Мындан тышкары биздин мезгилде уламдан-улам популярдуу болуп бара жаткан баарлашуунун полемика (айтышуу), интеллектуалдык жана ролдук оюндар, биргелешип долбоорлоо, чыгармачылык, билим берүү мекемелеринин форумдарындагы аңгемелешүү сыяктуу дистанттык формалары бар.

Компьютердик технологиялардын болуп көрбөгөндөй өнүгүшү “окутуучу-студент” деген бөлүнүү басаңдап, студенттердин ролу сезилээрлик жогорулады. Азыркы учурда билиминин кемчиликтерин же жеке билим кампасын толтуруун каалаган адамга маалымат чөйрөсүндөгү окутуу курстарын жана программаларын тандоо мүмкүнчүлүгү иш жүзүндө чектелген эмес. Андай адамга билим алуунун жеткиликтүү жана өзүнө ыңгайлуу формасын жана усулун тандоо, өзүнө карап убактысын мерчемдөө мүмкүнчүлүгү бар. Мындай учурда окутуучунун ролу окуп жаткан адамды туура маалыматтык нукка багыттоо, материалды өздөштүрүүдө пайда болгон көйгөйлөрдү аныктоо болуп эсептелет.

Бирок, ошол эле учурда инновациялар канчалык пайда алып келбесин, алардын терс жактары жөнүндө унутууга болбойт:

- Компьютердик технологияларды киргизүү тиешелүү технологиялык жабдуулар болгондо гана мүмкүн;
- Ашыкча автоматташтыруу билим берүү жараянын өзүнө таандык касиеттеринен ажыратат, анын катышуучуларын бири-биринен алыстатат, компьютердик технологияларды пайдалануу социалдык өз ара аракеттенишүүнү жана баарлашууну кыскартат;
- Компьютердик технологиялар базасындагы билим берүү окуп жаткан адамдардын өз оюн жарыя айтууга үйрөтпөйт, электрондук шпаргалкаларга карай багыттайт;
- Компьютерде иштөөгө психологиялык көз карандылык өсөт.

Заманбап издөө-навигациялык тутумдарды колдонуунун натыйжасында белгилүү кыйынчылыктар жана негативдүү учулар пайда болот. Сүйлөө тарабынан активдүү болгон окуучулар компьютердик технологиялардын каражаттары менен иштегенде узак убакыт бою жымжырт болуп калышат. Мындай көрүнүш өзгөчө окутуунун дистанттык формасына мүнөздүү. Бүткүл окутуу мезгилинде окуучулар унчукпастан маалыматты керектөө менен алек болушат. Окуп жаткандар кесипкөй тилде өз оюн так, кыска билдирүүгө калыптанбайт, жетиштүү диалогдук баарлашуу тажырыйбасына ээ болбойт. Өнүккөн диалогдук баарлашуу тажырыйбасы жок өз алдынча ой жүгүртүү деп аталган өзү менен өзү монологдук баарлашуусу калыптанбайт. Анткени өзүнө-өзү суроо берүү бул өз алдынча ой жүгүртүүнүн бар экендигинин эң ишенимдүү көрсөткүчү болуп эсептелет. Эгерде персоналдык компьютерлердин жардамы менен окутууну жапырт индивидуалдаштыруу жолуна түшсөк, анда өзүнүн келип чыгышы боюнча диалогго негизделген чыгармачыл ой жүгүртүүнүн калыптануу мүмкүнчүлүгүн колдон чыгарабыз.

Соңунда компьютердик технологияларды ашыкча колдонуу адамдын ден-соолугуна терс таасир эте тургандыгын эстен чыгарбашыбыз керек.

Жогоруда айтылгандардын баарынан төмөндөгүдөй тыянак чыгарууга мүмкүн:

- Салттуу окутуу каражаттарына салыштырмалуу компьютердик технологиялардын каражаттары бир катар артыкчылыктарга ээ;
- Окутуу жараянын жалаң гана маалыматтык-коммуникациялык технологиялар менен курууга болбойт;

- Компьютердик технологиялар жакшы материалдык-техникалык базаны жана жабдууларды өз убагында жаңылап турууну талап кылат;
- Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу негативдүү кесепеттерге алып келиши мүмкүн.

Билим берүү жараянында компьютердик технологияларды колдонуунун кандай кесепеттери бар? Пикирлер абдан карама-каршылыктуу. Эгерде кимдир бирөө так-кесе “каршымын” жооп берсе анда жогоруда саналган компьютердик технологиялардын негативдүү кесепеттерин эсепке алганда анын пикири туура деп эсептөөгө болот. Бирок ошол эле учурда бул маселеде чекте чыгып консервативдүү болуп же өтө эле жактоочу болгон деле туура эмес. XXI к. жашап жаткан адам жогорку технологиялардын жана маалыматтардын болуп көрбөгөндөй көлөмү жана аны алуунун нечендеген усулдарынын доорунда жашап жатат. Ошондуктан компьютердик технологияларды пайдаланууга “макул” же “каршы” деген маселенин эки тарабы бар.

Бир нерсе түшүнүктүү, коомдун азыркы өнүгүү баскычында, глобалдык маалыматташуу доорунда, билим берүү тутумунда компьютердик технологияларды четке кагып же билип туруп эле анын маанисин төмөндөтүү мүмкүн эмес. Башкысы компьютердик технологияларды бардык нерселердин даарысы эмес, эптүү педагогдун колундагы жакшы каражат экендигин эстен чыгарбоо керек. Анткени окутуучунун чеберчилиги гана компьютердик технологиялардын оң жактары терс тарапка ооп кетпеши үчүн алтын ортолукту табууга жөндөмдүү.

Колдонулган адабияттар:

1. Информационные и коммуникационные технологии в дистанционном обучении: Специальный учебный курс / пер. с англ. Майкл Г.Мур, У.Макинтош, Л.Блэк и др. М.: Издат.дом «Обучение-Сервис», 2006.
2. Бендова Л.В. Педагогическая деятельность тьютора в сети открытого дистанционного образования: автореф. дис. канд.пед.наук. М., 2006.
3. К.Г. Митрофанов, О.В. Зайцева, Применение инновационных компьютерных технологий в сфере образования: основные аспекты и тенденции. Вестник, 2009, Выпуск 10(88), с.64-68.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под ред. Е. С.Полат. — М.: Издательский центр «Академия», 1999—2005.